

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. IV. Vtrum Sacramentum sit semper res aliqua sensibilis, & hoc sit illi
ita estentiale, ut de potentia Dei absoluta, non possit institui
Sacramentum in aliqua re spirituali & insensibili?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

est principalis. Ergo juxta D. Thomam, sacramenta jam instituta principaliter significant gratiam per quam sanctificantur, quam passionem Christi, & gloriam.

15 Probatur secundo ratione: Sacramentum significat primario id ad quod primario significandum est institutum, & ejus est signum ostensivum, sive demonstrativum: Sed est per se primò institutum ad significandam gratiam cujus est demonstrativum: Ergo illam primario & principaliter significat. Major patet, Minor probatur. Sacramentum est per se primò institutum ad significandam nostram sanctificationem, cum ad illam ut ad finem principalem ordinetur: Sed causa formalis & intrinseca nostrae sanctificationis est gratia: Ergo sacramentum est per se primò institutum ad significandam gratiam.

17 Contra istam conclusionem objicitur primò: Cum sacramentum institutum, gratiam, gloriam, & Christum significet, in quantum sunt causae nostrae sanctificationis, illa ex ipsis principaliter significat, quae sunt principales causae: Sed gloria & Christus sunt principales causae nostrae sanctificationis, quam gratia; principales enim causae sunt finalis & efficiens, quam formalis: Ergo principaliter significatum in sacramentis jam institutis, non est gratia, sed Christus, & gloria.

18 Secundo objicitur Nunno specialiter de sacramento Eucharistiae: Illud semper principaliter significatur, quod expressius & formaliter significatur: Sed in sacramento Eucharistiae expressius & formaliter significatur Christus, quam gratia, ut constat ex verbis consecrationis, *Hoc est corpus meum*: Ergo in sacramento Eucharistiae Christus principaliter significatur.

19 Confirmatur primò: Sacramentum Eucharistiae non constituit essentialiter, sicut alia, in usu ipsius sacramenti, sed in consecratione materiae: Ergo ejus principale significatum non est gratia quae in usu sacramenti confertur, sed corpus & sanguis Christi, quae materia consecrata permanent.

20 Confirmatur secundo: Forma sacramenti Eucharistiae (inquit D. Thomas infra quaest. 78 art. 1) significat tantum transubstantiationem: Sed principaliter in transubstantiatione est corpus Christi: Ergo illud est principaliter significatum in sacramento Eucharistiae.

21 Ad primum respondeo distinguendo Majorem: illa principaliter significat sacramentum, quae sunt principales causae nostrae sanctificationis, comparatae in ordine & gradu dignitatis quem habent inter se, nego. Quae sunt principales comparatae ad nostram sanctificationem, concedo. Ea enim secundum istum duntaxat ordinem significat sacramentum. Similiter distinguo Minorem: gloria & Christus sunt principales causae nostrae sanctificationis, quam gratia: comparatae in ordine & gradu dignitatis quem habent inter se, concedo. Comparatae in ordine ad nostram sanctificationem, nego. Immediatè enim ad eam concurrunt gratia, & solùm ipsa mediante, Christus, & gloria.

22 Ad secundum distinguo Majorem: illud principaliter significatur, quod expressius & formaliter significatur, in quantum non dicens ordinem ad aliud, quod etiam significatur, concedo. Quod expressius & formaliter significatur, solùm in quantum dicens ordinem ad aliud, quod etiam expressè & formaliter significatur, nego:

tunc enim illud aliud per ordinem ad quod significatur & exprimitur, est potius principale significatum. Similiter distinguo Minorem: in sacramento Eucharistiae expressius & formaliter significatur Christus, absolute, nego. Ut dicens ordinem ad nostram sanctificationem, concedo. Verba enim consecrationis, ut forma Eucharistiae, significant corpus Christi, non absolute sumptum, sed per modum alimenti spiritualis, in quantum scilicet potest per gratiam animam reficere, unde principaliter gratiam ipsam significat.

Ad primam confirmationem respondeo 63 quod licet sacramentum Eucharistiae non consistat in aetuali usu, ac proinde non significet gratiam, ut actum sanctificantem, essentialiter tamen dicit ordinem ad usum, ac subinde gratiam; ut potentem per modum cibi spiritualis animam sanctificare, repraesentat.

Ad secundam confirmationem distinguo Minorem: principaliter significatum in transubstantiatione absolute sumptum, est corpus Christi, concedo. In transubstantiatione ut significata per modum alimenti spiritualis, potentis animam per gratiam reficere, nego. Antecedens, & Consequentiam; sacramentum enim Eucharistiae significat transubstantiationem isto secundo modo.

ARTICULUS IV.

Verum sacramentum sit semper res aliqua sensibilis, & hoc sit illi ita essenziale, ut de potentia Dei absoluta, non possit institui sacramentum in aliquare spirituali & insensibili.

Dico primò: sacramenta constare de facto res 65 bus sensibilibus.

Conclusio est certa de fide, habetur enim in sacra Scriptura in qua narratur sacramentorum institutio, & res sensibiles ex quibus quodlibet illorum constat, referuntur, ut patet cum agemus de singulis in particulari. Habetur etiam in Conciliis, praecipuè Florentino & Tridentino in doctrina de sacramentis, & in Jure de consecr. dist. 2. Can. *Sacrificium*, ubi sacramentum dicitur, *Invisibilis gratia visibilis forma*. Et dist. 4. Can. *Multi*, ubi dicitur baptismum perfici per immersionem baptizandi. Denique D. Augustinus tract. 8. in Joan. loquens de baptismo ait, *Accedis verbum ad elementum, & fit sacramentum*.

Variae etiam asserri solent congruentiae, quibus nostra conclusio tuaderi potest. Prima & praecipua ea est quam adducit S. Thomas hic art. 4. & quae sumitur ex parte Divinae Sapientiae: nam Divina Sapientia unicuique rei providet secundum suum modum, unde Sapient. 8. dicitur quod *suaviter disponit omnia*: est autem homini connaturale, ut per sensibilia deveniat in cognitionem intelligibiliū: unde Dionysius de caelesti hierarchia cap. 1. *Impossibile est nobis aliter lucere divinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circumvelatum*: Ergo cum res sacra quae per sacramenta significantur, sint quaedam spiritualia & intelligibilia bona, quibus

bus homo sanctificatur, conveniens fuit ut per res aliquas sensibiles, sacramentorum significatio impleatur, & sic sacramenta rebus sensibilibus de facto constare debent. Quam rationem insinuat Chrysostomus homilia 83. in Matth. dicens: *Si enim incorporeus es, nuda & incorporea tibi deditur* (Deus) *Sed quoniam anima corpori conferta est, in sensibilibus intelligibilia tibi praeberet.*

Secunda petitur ex parte omnipotentiae divinae, quae in hoc maxime elucet, quod res sensibiles quae fuerunt homini occasio spiritualis infirmitatis, factae sint efficacia remedia salutis.

Tertia ex parte divinae iustitiae, æquum enim erat, ut quia homo per superbiam noluit subijci summo Spiritui, per humilitatem subijciatur rebus infimis & sensibilibus.

Quarta ex proportionem ad Ecclesiam, quae consistit membris visibilibus, & capite (scilicet Christo) naturam sensibilem & humanam includentem; & divinam, invisibilem & spirituales: unde ut sacramenta, cum ea analogiam & similitudinem habeant, oportet ut cum virtute occulta causandi gratiam, & significatione spirituali gratiae, rem corpoream & sensibilem includant.

Quinta denique ex fine sacramentorum, qui est multitudinem hominum in unam religionem adunare: hoc autem fieri non potest nisi per aliqua signa sensibilia, ut docet Augustinus 19. contra Faustum cap. 11. dicens: *In nullum religionis nomen homines coadunantur, nisi aliquo signaculo aut sacramentorum visibilium consortio.*

167 Dices: Character baptismalis est res & sacramentum simul, & similiter corpus Christi sub speciebus Eucharisticis existens; pariterque interior contritio est pars sacramenti poenitentiae, & tamen haec non sunt aliquid sensibile; Ergo ad sacramenta non requiruntur res sensibiles.

Respondeo cum Divo Thoma in quarta distinctione prima, quaestione prima, articulo primo, quaestione tertia ad tertium, quod Character baptismalis, & corpus Christi verum, non dicuntur sacramenta, nisi secundum quod coniunguntur signis sensibilibus. Et hic articulo quarto ad primum ait: *Effectus autem intelligibiles non habent quod possint ducere in cognitionem alterius, nisi in quantum sunt per aliquid manifestati, id est per aliqua sensibilia.* Et per hunc etiam modum, quodam quae non sunt sensibilia, dicuntur quodammodo sacramenta, in quantum sunt significata per aliqua sensibilia, de quibus infra agemus: nempe quaestione sexagesima tertia, articulo primo ad secundum, ubi ait sanctus Doctor, quod character animae impressus habet rationem signi, in quantum per sensibile sacramentum exprimitur: per hoc enim scitur aliquis esse baptismali characteri insignitus, quod est ablutum aqua sensibili, idemque de contritione docet infra quaestione octuagesima quarta, articulo primo ad tertium, & ad primum notat, quod nomine corporalium verum, intelliguntur large etiam ipsi exteriores actus sensibiles, qui ita se habent in poenitentia, sicut aqua in baptismo, vel chrismus in confirmatione.

Dico secundò, potuisse à Deo institui sacramenta ex rebus insensibilibus. Est contra Cabreram, Nanno, Joannem à sancto Thoma, Suarezem, Bellarminum, Sayrum, Bernal, & alios Recentiores, existimantes sacramentum ita essentialiter exigere quod constet ex re sensibili, ut nec divinitus sacramenta constare possint ex solis rebus & signis spiritualibus. Oppositum ex

A nostris docent Soto, Aravio, Serra, Martini Prado, & ex extraneis Henriquez, Valquez, Cugatena, & alii, cum quibus

Probatur conclusio ratione à priori. Iudicium de ratione sacramentorum est ad placitum ex sola libera voluntate Dei: Ergo sicut elevari materiam sensibilem ut significaret & conferret gratiam, potuit elevari operationem internam, & effectum purè internum adorationis, ad significandam, imò & causandam gratiam; in quo casus ille haberet quiddam requiritur ad effectum sacramenti, esset enim signum practicum ad placitum Dei, gratiae sanctificantis, in ipsa actuali exercitio conferendae.

B Confirmatur primò: Quamvis de facto Deus Angelis dederit gratiam absque signis & sacramentis, tamen non repugnat, de potentia absoluta, quod sicut hominibus dedit sacramenta proportionata, sub tegumento visibili, invisibilem gratiam significantia, & continentia; ita daret signa & causas instrumentales in actu exercitio causantes in Angelis gratiam: Sed huiusmodi signis & causis nihil essentialiter sacramenti diceretur, essent enim signa practica, & ex beneplacito seu institutione Dei, gratiae sanctificantis, in actuali eorum exercitio conferendae: Ergo potuerunt à Deo institui Sacramenta ex rebus insensibilibus.

C Confirmatur secundò: Deus ad patrandam miracula potest interiori motu hominis tanquam instrumento uti juxta D. Thomam 2.2. quaestione 178. articulo 1. ad 1. Ergo potest eandem operationem immanentem elevari ut instrumentum, licet causet gratiam, eo genere causalitatis, quo nunc causant sacramenta: Sed accedente divina institutione, talis actus interior habebit omnem essentialiter requisita ad sacramentum; etenim signum practicum, ad placitum Dei, gratiae sanctificantis, in ipsius actuali exercitio conferendae: Ergo nihil repugnat Deum instituisse sacramenta ex rebus insensibilibus. Verumtamen est, quod talia sacramenta non essent ejusdem rationis cum iis quae modo sunt, cum illa fiat signa sensibilia, & consequenter omnibus communia; illa vero essent insensibilia, subindeque specialia solum praedictum actum elevari. Item non essent ita proportionata homini, qui non devenit in cognitionem spiritualium, nisi quasi manu ductus per sensibilia.

D Dices primò, Est de ratione signi quod sit sensibile, ut patet ex hac definitione signi quam tradidit Divus Augustinus 2. de doctrina Christiana: *Signum est quod prater speciem quam ingerit sensibus, fiat aliquid aliud in cognitionem venire.* Sed de ratione sacramenti est quod sit signum, cum sit essentialiter in genere signi, ut articulo 1. ostendimus: Ergo nequit dari sacramentum quod non sit sensibile.

Respondeo negando Majorem, nulla enim est repugnantia, quod dentur signa spiritualia instrumentalia, quamvis secundum primam vocis impositionem, primò & principaliter dicantur signa quae sensibus offeruntur, ut ait sanctus Thomas hic art. 4. ad 1. Unde ad Augustinum, dicendum, illum non definire signum in tota sua latitudine, sed solum prout completitur omne signum ab homine institutum, illud enim debet esse sensibile: unde signum abstractè à spirituali & sensibili quod posset institui, debet sic de-

fignum est quod mediante, sive prae-supposita sui
 ritia, in alterius cognitionem deducit: sive prima
 illa cognitio pertineat ad sensum, sive ad intel-
 lectum.

72 Dices secundò: Non minùs est de intrinseca
 ratione sacramentorum, quòd consent rebus
 sensibilibus, quàm quòd sint signa ad placitum:
 Sed fieri nequit, etiam de potentia absoluta,
 quòd sacramenta sint signa naturalia gratiae: Er-
 go etiam implicat dari sacramenta quae non con-
 sent rebus sensibilibus.

Respondeo negando consequentiam & pari-
 tatem: Ratio verò discriminis manifesta est,
 cum enim nulla creatura factibilis possit natu-
 raliter causare gratiam, non potest etiam natu-
 raliter eam significare, sed solum ex institutione
 Dei virtutem productivam gratiae ei tribuen-
 tis; unde implicat in terminis aliquid esse sa-
 cramentum, & esse signum naturale, nam ut ait
 S. Doctor hic art. 5. ad 2. *Res non ordinantur ad
 sanctificationem ex aliqua virtute sibi naturaliter in-
 ducata, sed solum ex institutione divina.* At verò mate-
 ria sacramenti assumitur ad libitum instituentis,
 unde sicut assumptis materiam sensibilem, po-
 tuit assumere actus purè internos & spirituales.

ARTICULUS V.

*Virum res sensibiles, quibus in sacramentis
 utimur, debeant esse determinatae
 à Deo?*

Sensus hujus quaestiones quàm D. Thomas hic
 art. 5. resolvit, est an sit positum in arbitrio
 cuiuslibet, vel saltem Ecclesiae assumere res
 quascunque in sacramenta, an verò sit necesse
 uti certà materià ad unumquodque, eaque de-
 beat esse à Deo determinata? Pro resolutione

73 Dico breviter, in sacramentis novae legis uti-
 tendum esse materià à Christo determinatà.

Probatur ratione D. Thomae: In sacramentis
 novae legis duo possunt considerari, cultus scilicet
 divinus, & sanctificatio nostra, quorum pri-
 mum pertinet ad hominem per comparationem
 ad Deum, secundum verò ad Deum per compa-
 rationem ad homines: quamvis autem potuisset
 pertinere ad hominem determinare materias
 sacramentorum, quatenus sunt res ordinatae ad
 cultum divinum, quia cultus Dei est in potestate
 hominis; non tamen quatenus ordinantur ad
 nostram sanctificationem, quia sicut est in pote-
 estate solius Dei sanctificare, ita ad solum Deum
 pertinet determinare res quibus homo sanctifi-
 cetur. Nec propter hoc arctatur via salutis, quia
 res quarum usus est necessarius in sacramentis,
 vel communiter habentur, vel parvo studio ad-
 habito haberi possunt.

Hac ratio procedit de sacramentis novae le-
 gis, de quibus expressè loquitur S. Doctor; do-
 ctina tamen tradita verum habet etiam in sa-
 cramentis antiquae legis; nam sicut lex ipsa fuit
 à Deo data, mediantibus Angelis, & à Moysè
 promulgata; ita ab ipso Deo fuerunt determi-
 natae res quibus utendum erat in sacramentis
 veteris legis. Quid verò de sacramentis quae e-
 rant ante legem scriptam sentiendum sit, & an
 etiam in illis certà materià essent à Deo deter-
 minata, patebit ex infra dicendis.

Contra hanc conclusionem objicitur primò:

Tom. V.

A Ecclesia de facto mutavit materià sacramenti
 matrimonij, in Concilio Tridentino sess. 24.
 decreto de reformatione cap. 1. nam ante Con-
 cilium, consensus sensibilibus expressus verbis
 aut nutibus viri aut mulieris, sive publicè, sive
 clam & occultè, erat materià proxima matri-
 monij: in citato verò capite statuitur, non futu-
 rum amplius matrimonium, nisi ad sit consensus
 expressus coram Parocho, & duobus testibus:
 Ergo materià omnium sacramentorum novae
 legis, non est à Christo determinata in particu-
 lari.

Respondeo hanc difficultatem infra in Tractatu
 75 de matrimonio exactè esse discutiendam,
 interim tamen breviter dico, matrimonium fu-
 isse semper contractum aliquem naturalem, &
 civilem, cujus validitas dependet à conditioni-
 bus à Republica praescriptis, quibus non stanti-
 bus est irritus, sicut alij civiles & naturales con-
 tractus. Sicut autem ad Rempublicam pertinet
 cuilibet contractui certas adhibere condi-
 tiones, ita ad eandem spectat eas immutare secun-
 dum diversitatem & exigentiam temporum, &
 circumstantiarum, aut etiam novas addere, qui-
 bus non subsistentibus, nullus erit contractus.
 Cum ergo Christus instituit sacramentum ma-
 trimonij, elevavit contractum civilem ad sacra-
 menti dignitatem, non auferendo tamen à Re-
 publica potestatem quam habebat super illum,
 sed relinquendo in ejus dispositione, ut pro di-
 versitate temporum, & aliarum circumstantia-
 rum, posset illi addere certas condiciones, sine
 quibus esset nullus, & consequenter non esset
 sacramenti materià: unde Christus non deter-
 minavit pro materià matrimonij consensum hoc
 vel illo modo expressum, sed ita expressum, ut
 juxta dispositionem Christianae Reipublicae, sit
 legitimus ad contractum civilem; sicque quan-
 do Tridentinum decrevit, non futurum am-
 pliùs matrimonium, nisi consensus exprimatur
 coram Parocho & duobus testibus, non muta-
 vit materià, ut erat à Christo determinatè for-
 maliter, quia stat semper quod materià matri-
 monij sit consensus legitimus ad contrahen-
 dum, sed ad summum materialiter (sub qua ra-
 tione non erat ab eo determinata, sed in pote-
 state Ecclesiae relicta) efficiendo scilicet, ut con-
 sensus clam expressus, non esset ampliùs ad con-
 trahendum legitimus, quia ita exigebant cir-
 cumstantiae temporum, ob varia inconvenien-
 tia quae ex matrimonijs clandestinis oriebantur.

Objicitur secundò: Olim per solam manuum
 76 impositionem, tanquam materià, videtur fu-
 isse collatum Sacerdotium, imò nunc in Eccle-
 sia Graeca, non solum Episcopi Schismatici, sed
 etiam Catholici, & qui Romae degunt, dum
 Graecos Presbyteros ordinant scientes & con-
 sentientes Summo Pontifice (ut Cardinalis De-
 lugo seipso praesente accidisse testatur) non per
 calicis & patenae porrectionem id faciunt, sed
 per manuum impositionem super caput ordina-
 di, & tamen Ecclesia Latina eundem ordinem
 confert per exhibitionem panis & vini in cali-
 ce, & in hac actione credit imprimi characte-
 rem, & consistere materià hujus sacramenti:
 Ergo fieri potest variatio materià sacramenti
 Ordinis, subindeque à Christo determinata
 non fuit.

Huic difficillimae objectioni respondent plu-
 res graves Theologi, Christum Dominum non
 determinasse in individuo materià & formam

C

sacra-